

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20017
2500 EA DEN HAAG

**Directoraat-Generaal
Migratie**
Programmadirectie
Ontheemden uit Oekraïne

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijks-overheid.nl/jenv

Ons kenmerk
4848841

*Bij beantwoording de datum
en ons kenmerk vermelden.
Wilt u slechts één zaak in uw
brief behandelen.*

Datum 30 augustus 2023
Onderwerp Reactie op vragen inzake opvang van ontheemden uit Oekraïne

Naar aanleiding van de Verzamelbrief van 14 april 2023¹ en mijn brief over derdelanders van 8 juni 2023² hebben de leden van de vaste commissies voor Immigratie en Asiel / JBZ-raad en voor Justitie en Veiligheid van de Eerste Kamer (EK) op 18 juli 2023 vragen gesteld. De vragen hebben betrekking op de Richtlijn Tijdelijke Bescherming, *Temporary Protection Platform*, opvang, zorg, mensenhandel en het remigratiebeleid. In deze brief beantwoord ik de ze vragen, en stuur ik de beantwoording conform verzoek vóór 1 september aan uw Kamer.

- Richtlijn Tijdelijke Bescherming (RTB)

De leden van de PVV-fractie halen aan dat de Europese Commissie zich in de mededeling op het standpunt stelt dat de RTB haar waarde heeft bewezen en dat deze onderdeel moet blijven van het instrumentarium van de EU in de toekomst en dat het kabinet het hiermee eens is. Zij vragen of haar daarbij ook andere doelen of doelgroepen voor ogen staan dan alleen de huidige opvang van ontheemden uit Oekraïne. Verder vragen deze leden naar de effectiviteit van het *Temporary Protection Platform* (TPP) tot dusver en in hoeverre er in Nederland misbruik van de voorzieningen is vastgesteld. Zij vragen welke consequenties aan misbruik worden verbonden, of dit gevolgen kan hebben voor opvang en verblijf in Nederland, en of er in voorkomende gevallen al maatregelen zijn genomen.

Daarnaast vragen de leden of de regering kan aangeven in hoeverre de secundaire migratiebewegingen binnen de Europese Unie van ontheemden uit Oekraïne in beeld zijn, in welke mate deze op opvang in Nederland betrekking heeft en welke afspraken zijn gemaakt over deze secundaire migratiestromen. Deze leden verzoeken daarbij aan te geven op welke wijze in dit kader wordt omgegaan met ontheemden die tijdelijk terugkeren naar Oekraïne en vervolgens weer naar een lidstaat uit de Europese Unie afreizen en hoe groot deze categorie is ten aanzien van de Oekraïners die in Nederland worden opgevangen.

¹ Kamerstukken I 2022/23, 36 081/19 637, I.

² Kamerstukken I 2022/23, 36 081/19 637, J.

Instrument RTB

Het staat de regering vooralsnog niet voor ogen om de RTB ook op andere doelen of doelgroepen dan alleen de huidige opvang van ontheemden uit Oekraïne van toepassing te laten zijn. De Europese Unie (EU) heeft de voorschriften inzake de tijdelijke bescherming van ontheemden neergelegd in Richtlijn 2001/55. Het verlenen van tijdelijke bescherming is een uitzonderlijke procedure en kan alleen worden toegepast wanneer er een risico bestaat dat het asielsysteem de massale toestroom van ontheemden niet op een goede manier kan verwerken. De massale toestroom van ontheemden wordt vastgesteld bij een besluit van de Raad. Op dit moment wordt – op EU-niveau – niet gesproken om de tijdelijke bescherming ook toe te passen op andere groepen dan ontheemden uit Oekraïne.

Temporary Protection Platform (TPP) en misbruik

Het *Temporary Protection Platform* wordt gebruikt om onze eigen registraties ten aanzien van ontheemden uit Oekraïne te uploaden en deze gegevens te vergelijken met de registraties in andere landen. In de beginfase van het platform was het een uitdaging om nauwkeurige gegevens van andere lidstaten te verkrijgen en daarmee effectief te kunnen acteren bij dubbele registraties. Dit is in de loop van de tijd verbeterd. De geüploade gegevens zijn steeds accurater en lidstaten weten elkaar steeds beter te vinden om elkaars vragen te beantwoorden en voor het delen van informatie die ziet op het afhandelen van verzoeken om tijdelijke bescherming onder de RTB of het beëindigen daarvan, wanneer iemand bijvoorbeeld in een eerder stadium al in een andere lidstaat stond geregistreerd.

Het TPP gaat misbruik van voorzieningen tegen doordat lidstaten met elkaar delen welke ontheemde in welk land ingeschreven staat. Als blijkt dat een ontheemde in een andere EU-lidstaat tijdelijke bescherming geniet, kan de IND de tijdelijke bescherming beëindigen en kan de gemeente waar deze ontheemde wordt opgevangen de ontheemde uitschrijven uit de BRP en de opvang en voorzieningen beëindigen per datum van geconstateerd vertrek. Omdat het leefgeld maandelijks wordt uitgekeerd, betekent dit dat de ontheemde per de eerste van de volgende kalendermaand geen leefgeld meer ontvangt. Verder kunnen gemeenten leefgeld terugvorderen indien ze ten onrechte of tot een te hoog bedrag zijn verstrekt aan de ontheemde. De gemeente vordert niet meer terug dan er is verstrekt. Gemeenten zelf hebben een beeld bij hoe vaak dit voorkomt in die gemeente. Doordat de bevoegdheid decentraal is belegd zijn landelijk geen cijfers bekend.

Migratiestromen

Doordat ontheemden uit Oekraïne onder de Richtlijn Tijdelijke Bescherming vallen, kunnen zij bescherming aanvragen in elke lidstaat van de EU. Lidstaten hebben afgesproken geen gebruik te maken van artikel 11 van de RTB. Dit betekent dat personen uit Oekraïne die in een bepaalde EU-lidstaat tijdelijke bescherming genieten en zonder toestemming naar een andere EU-lidstaat vertrekken, niet zullen worden overgedragen aan de lidstaat die de tijdelijke bescherming heeft verstrekt. Dit betekent dat de RTB in beginsel secundaire migratie niet tegengaat. Wel wordt er op verschillende manieren getracht inzicht te krijgen in deze secundaire migratie. Zo wordt het beleid van omliggende lidstaten (Duitsland, Polen, België) in de gaten gehouden, wordt er gekeken naar de instroom vanuit Oekraïne naar met name deze landen en wordt de expertise van onder andere Clingendael gebruikt om de doormigratie intenties in kaart te brengen. In de prognoses, wordt hier dus rekening mee gehouden.

Directoraat-Generaal

Migratie

Programmadirectie
Ontheemden uit Oekraïne

Datum

15 augustus 2023

Ons kenmerk

4 8 48841

Voor ontheemden uit Oekraïne is het mogelijk om Nederland voor een periode te verlaten en daarna terug te keren. Bijvoorbeeld voor urgent familiebezoek in het buitenland. Als iemand dit van tevoren aankondigt, spreken we van tijdelijk vertrek. De ontheemde meldt zijn of haar tijdelijke vertrek en de duur hiervan bij de gemeente waar hij/zij verblijft. Tijdelijk vertrek is mogelijk voor de duur van maximaal 28 dagen met behoud van het leefgeld en andere verstrekkingen. Na 28 dagen kunnen deze verstrekkingen worden stopgezet en kan de ontheemde uitgeschreven worden uit de BRP.

**Directoraat-Generaal
Migratie**
Programmadirectie
Ontheemden uit Oekraïne

Datum
15 augustus 2023

Ons kenmerk
4848841

Indien de ontheemde langer dan 28 dagen is vertrokken uit de opvang, is uitgeschreven uit de BRP en zich vervolgens weer meldt in Nederland, dan moet de ontheemde opnieuw het registratie- en plaatsingsproces doorlopen. De ontheemde kan geplaatst worden bij de gemeente van eerder verblijf, maar dit is niet noodzakelijk en afhankelijk van de opvangplekken die op dat moment beschikbaar zijn. Wanneer onaangekondigd vertrek wordt geconstateerd, dan kan de gemeente het recht op opvang, leefgeld en overige verstrekkingen uit de Regeling opvang ontheemden Oekraïne (RooO) per datum van geconstateerd vertrek beëindigen. Mocht een ontheemde na tijdelijke terugkeer uit Oekraïne besluiten om bescherming in een andere Europese lidstaat aan te vragen, en dus niet meer terugkeren naar Nederland, kan uitschrijving uit de BRP volgen nadat een melding van inschrijving in een andere Europese lidstaat via het TPP is ontvangen. Er zijn geen exacte cijfers te geven over de omvang van deze groep.

- Opvang ontheemden uit Oekraïne

De leden van de PVV-fractie merken op dat door de regering ook wordt gesproken over opvang van ontheemden in particuliere kring. Zij vragen in hoeverre bij deze vorm van opvang het verstrekken van huurtoeslag een rol speelt. Ook vragen deze leden of nader kan worden toegelicht wat is voorzien in het kader van de verkenning naar de wijze van opvang voor ontheemden op de langere termijn in relatie tot de woningbouwopgave zowel qua vorm, uitvoering, duur en capaciteit.

Duurzame opvang

Er is een brede diversiteit aan gemeentelijke opvangvormen waarin ontheemden uit Oekraïne worden opgevangen, variërend van grootschalige opvangfaciliteiten tot zelfstandige (flex)woningen. Door het ministerie van Justitie en Veiligheid, dat verantwoordelijk is voor de opvangtaak van ontheemden uit Oekraïne, wordt momenteel met betrokken partijen, waaronder het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, dat verantwoordelijk is voor de bredere woningbouwopgave, verkend hoe financiële drempels voor gemeenten zoveel mogelijk weggenomen kunnen worden voor de realisatie van duurzame opvang en huisvesting voor ontheemden uit Oekraïne. Hierbij wordt steeds de samenhang gezocht met de opvang en/of huisvesting van andere groepen zoals asielzoekers, statushouders en spoedzoekers, zodat zoveel mogelijk voor alle groepen bijgedragen kan worden aan een passend onderkomen. Omdat er op dit moment nog sprake is van een verkenning is het te vroeg om hier nader op in te gaan. In mijn brief van 7 juli jl. aan de Tweede Kamer³ heb ik aangekondigd na de zomer over de uitkomsten van de verkenning te informeren. Ik zal u een afschrift sturen.

³ Kamerstukken II 2022/23, 19 637, nr. 3153

Particuliere opvang en huurtoeslag

Het huren van woonruimte wordt door de regering niet gezien als een vorm van particuliere opvang. Dit is zo bepaald in de Regeling opvang ontheemden Oekraïne (RooO) en staat tevens toegelicht in de handreiking particuliere opvang. Uit de bepalingen in de RooO volgt dat ontheemden uit Oekraïne in de particuliere opvang geen huur betalen. Derhalve is het verstrekken van huurtoeslag aan ontheemden uit Oekraïne bij particuliere opvang dus ook niet aan de orde. Overigens kan het natuurlijk wel voorkomen dat een gasthuishouden huurtoeslag ontvangt. De opvang van ontheemden uit Oekraïne heeft hier geen impact op.

- Zorg

De leden van de PVV-fractie benoemen dat voor ontheemden uit Oekraïne in zorg wordt voorzien via de Regeling Medische Zorg Ontheemden (RMO) en dat daarnaast door gemeenten wordt voorzien in begeleiding, ondersteuning en zorg voortkomend uit de Wet Maatschappelijke ondersteuning, de Jeugdwet en het vanuit de Wet Publieke Gezondheid laten uitvoeren van het basistakenpakket jeugdgezondheidszorg, het prenataal huisbezoek en het Rijksvaccinatieprogramma.⁴ Zij vragen of en in welke mate gemeenten hiervoor extra budget van het Rijk ontvangen, of dat dit alleen wordt verrekend via de reguliere verdeelsystematiek van het Gemeentefonds. Ook wordt gevraagd hoe hoog de kosten hiervan zijn en of de regering kan uitsluiten dat deze extra gemeentelijke taken voor ontheemden ten koste gaan van de gemeentelijke zorgbudgetten voor inwoners. Daarnaast vragen zij waarom ontheemden aanspraak kunnen maken op de Regeling Medische zorg Asielzoekers (RMA).

Kosten zorg

De verantwoordelijkheid voor de zorg en ondersteuning vanuit de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) 2015 en de Jeugdwet, en de uitvoering van het basistakenpakket Jeugdgezondheidszorg, het Rijksvaccinatieprogramma en het prenataal huisbezoek uit de Wet publieke gezondheid (Wpg) ligt ook voor ontheemden uit Oekraïne bij gemeenten. Het aantal Oekraïense ontheemden is dusdanig groot dat dit niet als een onderdeel van gebruikelijke fluctuaties gezien kan worden. Daarom heeft het kabinet op 25 mei 2022 besloten om gemeenten te compenseren voor de extra kosten in het jaar 2022 die zij voor deze taken maken. De compensatie is vastgesteld op basis van een raming van het aantal opgevangen Oekraïense ontheemden. Er is voor het jaar 2022 een macrobedrag van € 25,5 miljoen uitgekeerd middels de decembercirculaire. Het macrobudget is voor 2022 over gemeenten verdeeld aan de hand van het gemiddeld aantal geregistreerde ontheemden in het BRP per gemeente vanaf 14 februari 2022.

Voor 2023 is er wederom een bedrag beschikbaar gesteld op de rijksbegroting voor deze meerkostenregeling. Er vindt op dit moment een onderzoek plaats onder gemeenten naar werkelijk gemaakte kosten Wmo/Jeugdwet/Wpg voor ontheemden in 2022 en te verwachten kosten in 2023. In dit onderzoek wordt er gekeken in hoeverre gemeenten uitkwamen met de extra bijdrage en of er reden is om de verdeelsystematiek op onderdelen aan te passen. Het onderzoeksresultaat wordt medio augustus 2023 verwacht en zal betrokken worden bij de besluitvorming ten behoeve van de decembercirculaire.

**Directoraat-Generaal
Migratie**
Programmadirectie
Ontheemden uit Oekraïne

Datum
15 augustus 2023

Ons kenmerk
4 8 48841

⁴ Kamerstukken I 2022/23, 36 081/19 637, I, p. 4.

RMA

Tot 1 juli 2023 hadden ontheemden toegang tot langdurige zorg met verblijf via de Regeling Medische Zorg Asielzoekers (RMA). Destijds is hiervoor gekozen omdat de urgentie voor deze doelgroep het grootst was omdat zij 24 uur per dag zorg in een instelling nodig hebben. De RMO bestond nog niet op het moment van deze keuze. Gebleken is dat het voor ontheemden en zorgaanbieders verwarrend was dat ontheemden voor langdurige zorg *met* verblijf aanspraak moesten maken op de RMA, terwijl inmiddels voor de overige medische zorg aanspraak gemaakt kan worden op de RMO. Dit zorgde daarnaast voor onnodige administratieve lasten bij zowel zorgaanbieders als het COA. Verder was langdurige zorg *zonder* verblijf niet geregeld voor ontheemden uit Oekraïne via de RMA en was dit ook geen onderdeel van de RMO aanspraken. Passende zorg kon in een aantal gevallen via beide regelingen niet geboden worden. Dit terwijl deze zorg wel beschikbaar is voor asielzoekers onder de RMA. Om deze redenen is de RMO vanaf 1 juli 2023 verruimd, nu wordt langdurige zorg met verblijf en zonder verblijf vergoed onder de RMO waarop ontheemden aanspraak kunnen maken.

- Mensenhandel

De leden van de PVV-fractie halen aan dat het kabinet zich zowel op internationaal als nationaal niveau inzet op het zoveel mogelijk voorkomen en signaleren van mensenhandel, onder meer door bewustwording te creëren bij gemeenten, particulieren en ontheemden. Deze leden vragen hoeveel gevallen van mensenhandel in dit verband in Nederland tot nog toe zijn vastgesteld en welke andere maatregelen er naast bewustwording worden genomen om mensenhandelaren op te sporen en aan te pakken.

Sinds 24 februari 2022 zijn in Nederland voor zover op dit moment bekend slechts enkele opsporingsonderzoeken naar mensenhandel gestart waarbij sprake was van indicaties van slachtofferschap van Oekraïense slachtoffers. Gedurende deze onderzoeken is van mensenhandel niet gebleken. Uiteraard is er aandacht voor dit onderwerp en eventuele signalen worden uitgelopen, echter is er vooralsnog geen sprake van dusdanige ontwikkelingen op grote schaal.

Individen en netwerken gericht op het uitbuiten van kwetsbare groepen, zoals alleenstaande vrouwen en (minderjarige) kinderen, opereren veelal 'onder de radar' waardoor toezicht op zowel de daders als slachtoffers erg ingewikkeld is. Het is daarom belangrijk om samen alert te blijven op signalen van mensenhandel en deze te melden om te kunnen handelen. Zo is er op nationaal niveau een overleg ingesteld met alle betrokken ketenpartners en organisaties van het maatschappelijk middenveld binnen het mensenhandel domein, dat regelmatig bijeenkomt. Tijdens dit overleg wordt informatie uitgewisseld over eventuele signalen van mensenhandel, maar ook over de activiteiten van alle organisaties op het gebied van bewustwording van signalen en de ontwikkeling van flyers en andere informatie, die aan verschillende doelgroepen aangeboden is en wordt. De deelnemers aan dit gremium weten elkaar, indien nodig ook buiten de overleggen om, goed te vinden. Ook op internationaal niveau vindt samenwerking plaats. Sinds het begin van de oorlog in Oekraïne heeft de Anti-Trafficking Coördinator van de Europese Commissie regelmatig extra vergaderingen van de Europese werkgroep rondom mensenhandel georganiseerd, met als doel het informeren van elkaar ten aanzien van de situatie van mogelijke concrete meldingen van

**Directoraat-Generaal
Migratie**
Programmadirectie
Ontheemden uit Oekraïne

Datum
15 augustus 2023

Ons kenmerk
4 848841

mensenhandel en van de activiteiten op het gebied van bewustwording. Daarnaast monitort Europol gezamenlijk met de desbetreffende grenslanden de signalen van mensenhandel nauwlettend. Zij hebben daarbij in het bijzonder aandacht voor kwetsbare groepen. Binnen de EU vindt ook informatie-uitwisseling plaats binnen het door Nederland geleide, operationele samenwerkingsverband rondom mensenhandel, EMPACT-Trafficking in Human Beings, Europol, Eurojust en Frontex en ook Oekraïne zijn partner in dit samenwerkingsverband.

- Remigratiebeleid

De leden van de fractie van de FVD vragen of het meest actuele overzicht kan worden overlegd van het aantal personen dat tot nu toe gebruik heeft gemaakt van de vertrekpremie. Deze vraag wordt zo opgevat dat wordt bedoeld op het remigratiebeleid van de Dienst Terugkeer en Vertrek (DT&V). Hiervoor kunnen derdelanders met tijdelijk verblijfsrecht in Oekraïne wier tijdelijke bescherming onder de RTB per 4 september 2023 eindigt, zich aanmelden. Het remigratiebeleid heeft tot doel om vrijwillig vertrek uit Nederland te ondersteunen.

In totaal zijn er sinds de introductie van remigratiebeleid voor deze groep derdelanders uit Oekraïne tot aan 10 augustus 2023 in totaal circa 570 personen vertrokken onder het remigratiebeleid. Derdelanders kunnen zich tot en met 15 september 2023 aanmelden voor dit remigratiebeleid.

De Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid,

E. van der Burg

**Directoraat-Generaal
Migratie**
Programmadirectie
Ontheemden uit Oekraïne

Datum
15 augustus 2023

Ons kenmerk
4 8 48841